

ziek werd vermeldde Van Koetsveld met grote waardering de trouwe zorgen van de koningin. Zijn oordeel was, dat hij zelden of nooit zulk een vrouw onder de hogere stand had gezien en '...ook innig vroom'¹²).

Uit de periode van Emma als koningin-gemalin noem ik ten aanzien van ons onderwerp nog twee belangrijke feiten. Eerst de opgewekte feestviering op 19 februari 1887 bij de zeventigste verjaardag van de koning. De 'Rotterdamsche Courant', 'plus royaliste que le roi', kwam met een op oranje papier gedrukt feestnummer uit. Over Willem III werd daarin, zoals we hierboven zagen, veel vleiends gezegd. Van koningin Emma werd als belangrijkste verdienste gememoreerd, dat zij 'reeds in vollen nadruk een Nederlandsche geworden' was. In ieder geval had Emma dit vanaf het begin met kracht nagestreefd. Reeds in Arolsen had zij lessen in het Nederlands gevolgd en zij verstond de taal al vrij goed toen zij naar Nederland kwam. Zij eiste vanaf het begin dat er aan het hof Nederlands zou worden gesproken. Zo toonde zij begrip voor de nationalistische tendenties van haar tijd. Een tijd die vorstenadel niet meer toestond een alleen internationaal georiënteerde clan te vormen, die zich van de nationale cultuur niets aantrok.

Koningsdag 1887 zou nooit zo uitbundig gevierd zijn als Emma niet gekomen was om de dynastie door de uit haar geboren dochter weer perspectief te bieden. Maar in de uitbundigheid klonken ook valse klanken mee. Dat waren de geluiden die voortkwamen uit de botsing met groeperingen die niet langer kritiekloos de overgeleverde waarden van God, Nederland en Oranje wensten te aanvaarden. De opkomende beweging van het socialisme maakte emoties pro en contra los, die door de gevestigde machten als bedreigend werden ervaren. Betogingen en rellen bleven niet uit en op 26 juni 1886 escaleerden die in Amsterdam tot het bloedige Palingoproer, dat berucht is geworden om de ongekende gewelddadigheid, waarmee het werd neergeslagen. Revolutionaire voormannen als Domela Nieuwenhuis predikten de oorlog tegen Kapitaal, Koningshuis en Kerk, waardoor vooral in de stedelijke samenlevingen de tegenstellingen werden aangescherpt. Na de veroordeling van Domela wegens majesteitsschennis liep overal de spanning weer hoog op. De 'Oranjefurie' die op 's konings zeventigste verjaardag over het land was gegaan kreeg in Rotterdam een vervolg na Domela's gratiëring¹³). Toen hij daarna in het 'Volkskoffiehuis' aan de Binnenrotte zijn aanhangers wilde toespreken waren er veel meer tegenstanders dan medestanders op de been. Deze hadden zich voor-